

Lokalno je primarno

„Jačanje uloge građana –
Izgradnja lokalnih zajednica”

Pripremila i objavila:
Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini
Fra Anđela Zvizdovića 1
71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

januar 2009.

ISBN broj:
978-92-9235-299-8

Kako Bosna i Hercegovina (BiH) napreduje iz daytonske ere implementacije mira ka eri evropskih i transatlantskih integracija, tako i značaj razvoja stabilnih institucija koje će garantirati demokraciju, vladavinu prava, ljudska prava i poštivanje manjina, u sve većoj mjeri postaje relevantan. Ovo je važno, kako za postavljanje temelja dugotrajnog mira i stabilnosti, tako i za poštivanje Kopenhaških političkih kriterija. Zbog toga, sa zadovoljstvom predstavljam OSCE-ovu inicijativu „*Lokalno je primarno*“, koja će, nadam se, dati važan doprinos u pomaganju BiH da konsolidira dosad postignuto i da se suoči s izazovima koje budućnost donosi.

Inicijativa „*Lokalno je primarno*“ temelji se na pretpostavci da jačanje demokracije počinje na lokalnom nivou, jačanjem utjecaja lokalnih zajednica, omogućavanjem da politička moć bude ravnomjerno raspoređena kroz cijelo društvo, kao i pružanjem pomoći građanima da postave i ostvare vlastite prioritete. Na ovaj način, demokracija jača kroz povećan stepen učešća građana. Naravno, nije samo važno građanima češće dati priliku da se izjasne, već i osigurati da se njihov glas čuje, te da njihova stajališta mogu donijeti promjene. Ovo zahtijeva odgovornu lokalnu vlast, koja vodi računa o potrebama građana, i čiji vijećnici/odbornici prihvataju punu odgovornost u tom procesu.

Proteklih godina došlo je do značajnog napretka u radu na općinskom nivou u BiH. Ipak, ovaj proces nije bio posve jednako raspoređen, i neke grupe građana imale su više koristi od drugih. Još uvijek smo daleko od postizanja ujednačenog rasporeda političke moći i pristupa uslugama, koji su osnova lokalne demokracije. Inicijativom „*Lokalno je primarno*“ nastoji se pomoći i općinama i građanima da se pozabave ovim nejednakostima. Podržat će građane da aktivnije sudjeluju u svojim zajednicama i da insistiraju na relevantnim općinskim smjernicama i uslugama. Također, bit će pružena podrška općinama u teškom zadatku ispunjavanja zahtjeva građana, koji ponekad prevazilaze dostupne resurse, i pomoći će im se da to urade na objektivan i transparentan način. Prije svega, inicijativa „*Lokalno je primarno*“ će poticati partnerstvo između građana i općina u definiranju i ispunjavanju prioriteta zajednica.

Ovaj prospekt opisuje sedam komponenti inicijative „*Lokalno je primarno*“ i načine na koji će biti implementirane. I dok se svaka komponenta zasebno bavi različitim problemom, zajednički pružaju fleksibilan izbor mogućnosti za prihvatanje izazova izgradnje participativne i odgovorne demokracije na lokalnom nivou. Unaprijed se radujem radu s Vama na ovom važnom zadatku.

Ambasador Gary D. Robbins
Šef Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini

■ Uvod

Lokalno je primarno „Jačanje uloge građana – Izgradnja lokalnih zajednica“

Inicijativa „*Lokalno je primarno*“ pokrenuta je od strane Misije OSCE-a u BiH u konsultaciji sa partnerima iz civilnog društva i organa vlasti.

Posljednjih godina, tehnička i finansijska podrška za razvoj, kako civilnog društva, tako i lokalnih vlasti, znatno se povećala. Ipak, sasvim je jasno da su neke općine, kao i sami građani, imali više koristi od drugih, a za posljedicu imamo nejednak stepen razvoja na lokalnom nivou. Proces evropskih integracija sa sobom donosi izgleda za buduća ulaganja, i veoma je važno da su građani i općine sposobni da iskoriste mogućnosti koje im se pružaju. Ovo zahtijeva efikasne i odgovorne lokalne vlasti i građane, koji odlučno podržavaju postizanje ovih standarda.

Poboljšanje kvaliteta lokalne uprave i jačanje građanskog učešća već su neko vrijeme cilj rada Misije OSCE-a. Inicijativa „*Lokalno je primarno*“ predstavlja, prije svega, promjenu u pristupu, jer je osmišljena da ponudi fleksibilne programe podrške, koji će uspješno odgovoriti potrebama civilnog društva i općina. Ovaj fleksibilni pristup omogućit će da inicijativa „*Lokalno je primarno*“ bude prilagodljiva, te da ostane primjenjiva i kada novi načini pomoći budu na raspolaganju.

Dok inicijativa „*Lokalno je primarno*“ sadrži dosta novih karakteristika, također je veoma usredsrijeđena na održivost procesa i procedura koje su nastale realizacijom prethodnih projekata, naročito kada je riječ o povećanom učešću građana u radu s općinama.

■ Uvod

Dugoročni cilj

Dugoročni cilj inicijative „*Lokalno je primarno*” je jačanje učešća građana u radu s općinom, kao način rada koji osigurava pravednu i odgovornu dodjelu javne imovine i usluga.

Kratkoročni cilj

- Kratkoročni cilj je razvijati sposobnost građana da ističu zahtjeve prema općinama, drže općine odgovornim za izvršene poslove, te poduzimaju aktivnosti za dobrobit cjelokupnih zajednica.
- Kratkoročni cilj je razvijati političku volju i institucionalne kapacitete općina, kako bi odgovorile zahtjevima građana na efikasan, pravedan i transparentan način.

■ Uvod

Fleksibilan pristup

Elementi

Inicijativa „*Lokalno je primarno*“ konstruirana je tako da ponudi pregled intervencija, koje su nazvane komponente, podrži razvoj civilnog društva i općina i podrži stvaranje partnerskog odnosa između ove dvije strane. Inicijativa „*Lokalno je primarno*“ sadrži **sedam komponenti**:

Komponenta 1	Podrška općinskom vijeću/skupštini opštine
Komponenta 2	Upravljanje općinom i preuzimanje odgovornosti
Komponenta 3	Učešće građana u zajednici
Komponenta 4	Međuopćinsko učenje i podrška
Komponenta 5	Mediji i komunikacija
Komponenta 6	Pristup mladih zapošljavanju
Komponenta 7	Upravljanje projektom

Svaka komponenta sadrži određeni broj elemenata. Učesnici se obavezuju da će ispuniti sve elemente, kako bi završili komponentu. Broj završenih komponenti odredit će se u suradnji s osobljem OSCE-a na terenu. Nije obavezujuće da se završi svih sedam komponenti.

Standardi i kriteriji

Elementi svih komponenti detaljno su opisani u prospektu. Svaki element podijeljen je na niz standarda, uz nabrojane kriterije za svaki od njih. Ovo precizno objašnjava šta je potrebno uraditi, kako bi bili ispunjeni svi elementi.

■ Uvod

Učešće

Inicijativa „*Lokalno je primarno*“ otvorena je, kako za općine, tako i za organizacije civilnog društva (formalne i neformalne). Proces implementacije osmišljen je tako da ponudi maksimalnu fleksibilnost i učesnicima omogući da odaberu komponentu ili komponente koje najviše odgovaraju njihovim potrebama. Proces implementacije sastoji se od sljedećih koraka:

Procjena – odabir komponente/komponenti

Početna procjena bit će urađena u suradnji sa terenskim osobljem OSCE-a. Cilj ove procjene je da se odrede potrebe, te da se zajednički odaberu odgovarajuće komponente. S obzirom na to da je inicijativa „*Lokalno je primarno*“ osmišljena na način da pruži fleksibilnu listu intervencija, odabir najpogodnije komponente veoma je kritična i važna faza procesa.

Sporazum o implementaciji

Dogovor o implementaciji bit će izrađen tako da se njime utvrde načini kako ispuniti odabranu komponentu/komponente. U slučaju općina, ovaj sporazum bit će potpisan od strane načelnika općine i predsjedavajući OV/predsjednika SO, potvrđen od strane OV/SO, i on će, u svakom slučaju, predstavljati posvećenost općine u cijelosti. Sporazumom će, također, biti utvrđen cilj koji se želi postići u periodu od 12 mjeseci.

Akcioni plan

Akcioni plan bit će urađen tako da pokriva period od najmanje tri mjeseca. Sadržavat će aktivnosti koje trebaju biti realizirane tokom ovog perioda. Akcioni plan treba biti realan i izvodljiv.

Implementacija/procjena

Procjena će se vršiti na kraju svakog tromjesečnog perioda implementacije. Bit će razmatran napredak u odnosu na akcioni plan, što će voditi ka razvoju novog akcionog plana za iduća tri mjeseca. Ovaj proces će zatim biti nastavljen, sve dok komponenta ne bude kompletirana. Od učesnika će se zahtijevati da javno objave rezultate, kako bi se osiguralo da općinska vijeća/skupštine opština i građani budu informirani o napretku.

Komponenta 1

Lokalno je primarno

Podrška općinskom
vijeću/skupštini opštine

■ Podrška općinskom vijeću/skupštini opštine

Svrha komponente

Izabrana tijela posebno su važna na svim nivoima vlasti, jer predstavljaju građane, i odgovorna su za ugrađivanje viđenja i mišljenja građana u politike i pružanje usluga. To je poseban izazov za izabrane u općinskim vijećima i skupštinama opština (OV/SO), jer su vijećnici/odbornici pripadnici zajednica kojima služe, i oni žive i rade zajedno s onim koji su ih izabrali. Kao rezultat, vijećnici/odbornici pojedinačno, i OV/SO kao cjelina, imaju posebne odgovornosti za rad u najboljem interesu svojih zajednica i osiguravaju da se javni resursi koriste na efikasan način. I pored važnosti OV/SO, programi za podršku općinama u BiH primarno su bili usredsređeni na jačanje izvršnih organa vlasti, sa znatno manje pažnje posvećene poboljšanju rada izabranih predstavnika.

Konstruktivan i profesionalan odnos između izvršne vlasti (načelnika i administracije) i OV/SO je osnova za efikasno funkcioniranje općina. To zahtijeva riješenost obje strane da postave interese građana ispred političke i lične koristi, i da se usredsrijede na rad u partnerstvu, radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva. OV/SO je ključni subjekt, koji će omogućiti da aktivnosti izvršne vlasti odgovaraju potrebama i željama zajednice. U vrijeme povećanja resursa općine i jačanja izvršne vlasti, sve je važnije da vijećnici/odbornici mogu pratiti rad organa izvršne vlasti i tražiti njihovu odgovornost.

■ Podrška općinskom vijeću/skupštini opštine

**Svrha
komponente** Općinska vijeća/skupštine opština moraju izvršavati svoje zadatke efikasno, što iziskuje pažljivo planiranje, dobro upravljanje i pojednostavljene procedure. Vijećnici/odbornici moraju razumjeti pitanja o kojima se raspravlja, s fokusom na ostvarenje širokog konsenzusa i razumijevanja, a ne uskih političkih pobjeda. Radeći na taj način, vijećnici/odbornici moraju odgovoriti i na potrebe građana i tražiti njihovo mišljenje putem redovnih konsultacija i razgovora. To je osnova lokalne demokracije, jer jača i legitimnost i efikasnost donošenja odluka.

**Cilj
komponente** Cilj komponente *Podrška općinskom vijeću/skupštini opštine* je **poboljšati efikasnost rada općinskih vijeća/skupština opština u zastupanju interesa građana.**

■ Podrška općinskom vijeću/skupštini opštine

Kako će se provoditi u praksi?

Komponenta *Podrška općinskom vijeću/skupštini opštine* sastoji se od tri elementa:

Element 1 – Poboljšanje funkcioniranja OV/SO

Cilj ovog elementa je poboljšanje kapaciteta OV/SO za planiranje i funkcioniranje vijeća/skupštine, kako u pogledu cjelokupnog programa rada, tako i pojedinačnih sjednica. Pored jačanja efektivnosti rada vijećnika/odbornika, usredsrijedit će se na razvijanje sposobnosti članova komisija OV/SO i stručne službe, te na pružanje podrške ključnim akterima, kao što su sekretar OV/SO i predsjedavajući OV/predsjednik SO. Pojednostavljenje procedura OV/SO također će biti prioritet.

Element 2 – Povećanje odgovornosti izvršne vlasti

Cilj ovog elementa je poboljšanje kapaciteta OV/SO za praćenje i nadgledanje rada izvršnih organa vlasti. Odnosi se na poboljšanje kvaliteta izvještaja podnesenih OV/SO, te na kvalitet i rokove za odgovor na vijećnička/odbornička pitanja. Također će biti uvedene mjere za poboljšanje odluka OV/SO, jer su one ključni instrument kojim OV/SO daje naloge izvršnoj vlasti. Odluke će sadržavati pismeno obrazloženje odgovarajućih komisija OV/SO, a pored uključivanja detalja o procesu realizacije, bit će uvedena i elektronska baza podataka za praćenje odluka.

Element 3 – Poboljšanje komunikacije sa građanima

Cilj ovog elementa je poboljšanje komunikacije između vijećnika/odbornika i građana. Vijećnici/odbornici su izabrani da zastupaju interese građana u toku mandata, a ovaj element treba pomoći vijećnicima/odbornicima pri pregledu i poboljšanju komunikacije sa građanima, i u suradnji sa lokalnim zajednicama, nevladinim sektorom i drugim interesnim grupama. Treba ojačati i direktnu vezu između vijećnika/odbornika i birača, te razraditi mehanizme putem kojih OV/SO dobija povratne informacije od građana.

■ Podrška općinskom vijeću/skupštini opštine

Šta je sve
uključeno?

Element 1 - Poboljšanje funkcioniranja OV/SO

Standard	Kriteriji
1.1 Program rada OV/SO je usvojen, promoviran i realiziran	<p>Relevantne aktivnosti iz programa rada načelnika, javnih institucija i postojećih strategija općine oslikavaju se u programu rada OV/SO</p> <p>Promotivne aktivnosti su razrađene i realizirane</p> <p>Polugodišnja informacija i godišnji izvještaj o realizaciji izrađeni su i predstavljeni OV/SO i javnosti</p>
1.2 Sjednice OV/SO održavaju se u skladu sa zakonom i poslovnikom o radu OV/SO	<p>Sjednice OV/SO održavaju se u skladu sa poslovnikom o radu OV/SO, što osiguravaju sekretar OV/SO i predsjedavajući OV/ predsjednik SO</p> <p>Odgovornosti sekretara OV/SO i stručne službe pojašnjene su u opisima poslova</p> <p>Predsjedavajući OV/predsjednik SO, najmanje dva puta godišnje učestvuje na skupovima za profesionalno usavršavanje</p>
1.3 Sjednice OV/SO adekvatno se pripremaju	<p>Komisija za propise OV/SO i sekretar OV/SO pregledaju zakonitost odluka koje dostavlja izvršna vlast</p> <p>Sjednica kolegija OV/SO zakazana je prije sjednice OV/SO, a zapisnici se dostavljaju OV/SO</p> <p>Svi materijali za sjednice OV/SO dostavljeni su na vrijeme, u skladu sa poslovnikom o radu OV/SO</p>

■ Podrška općinskom vijeću/skupštini opštine

Šta je sve
uključeno?

Element 1 – Poboljšanje funkcioniranja OV/SO

Standard	Kriteriji
1.4 Vijećnici/odbornici aktivno učestvuju na sjednicama OV/SO	<p>Vodi se evidencija o prisustvu i glasanju (kad je moguće) vijećnika/odbornika i dostupna je javnosti</p> <p>Odluke donesene od strane vijećnika/odbornika u skladu su sa nadležnošću OV/SO</p> <p>Vijećnici/odbornici najmanje dva puta godišnje učestvuju na skupovima za profesionalno usavršavanje</p>
1.5 Uspostavljeni su kriteriji za odabir vanjskih članova komisija OV/SO	<p>Upraznjene pozicije za vanjske članove komisija OV/SO jasno definiraju potrebnu stručnost i javno su objavljene</p> <p>Vijećnici/odbornici su imenovani kao članovi komisija na osnovu stručnosti i interesa za rad u komisiji</p> <p>Članstvo u komisijama OV/SO uključuje predstavnike različitih interesnih grupa zajednice</p>
1.6 Komisije OV/SO izrađuju plan rada i redovno izvještavaju o svom radu OV/SO	<p>Komisije rade i izvještavaju u skladu sa svojim poslovnikom o radu/opisom posla</p> <p>Svaki član komisije OV/SO prisustvuje na bar 75% od ukupnog broja sastanaka komisije godišnje</p> <p>Adekvatni općinski resursi na raspolaganju su za realizaciju plana rada komisija</p> <p>Članovi komisija OV/SO najmanje dva puta godišnje učestvuju na skupovima za profesionalno usavršavanje</p>

■ Podrška općinskom vijeću/skupštini opštine

Šta je sve uključeno? Element 2 – Povećanje odgovornosti izvršne vlasti

Standard	Kriteriji
2.1 Procedure za praćenje rada izvršne vlasti od strane OV/SO uspostavljene su i primijenjene	Obaveze izvršne vlasti za odgovaranje na vijećnička/odbornička pitanja i mjere za slučaj neodgovaranja ugrađene su u poslovnik o radu OV/SO Izvršna vlast poštuje poslovnik o radu OV/SO
2.2 Izrađen je obrazac za izvještavanje OV/SO	Obrazac za izvještavanje izrađen je i usuglašen između OV/SO i subjekata koji izvještavaju OV/SO Izveštaji su dostavljeni u skladu s usuglašenim obrascem
2.3 Odluke OV/SO proceduralno su dobro izrađene	Predložene odluke dostavljaju se uz pismeno obrazloženje odgovarajuće komisije OV/SO Procedure za realizaciju odgovarajućih odluka uključuju odgovornu osobu, resurse i rokove, kada je to moguće
2.4 OV/SO kreira i održava bazu podataka koja sadrži nove odluke OV/SO	Baza podataka odluka je kreirana, u upotrebi je, a zadužena je i osoba koja je koristi i održava Kvartalne informacije/izvještaji za OV/SO sadrže pregled odluka koje su usvojene, realizirane, ili razloge za neizvršavanje odluka (kada postoje) Baza podataka dostupna je na zahtjev Udio izvršenih odluka je povećan

■ Podrška općinskom vijeću/skupštini opštine

Šta je sve
uključeno?

Element 3 – Jačanje komunikacije sa građanima

Standard	Kriteriji
3.1 Mehanizmi za komunikaciju između OV/SO, vijećnika/odbornika, radnih tijela i građana su uspostavljeni	<p>Mehanizmi za komunikaciju između OV/SO, vijećnika/odbornika, radnih tijela i građana definirani su internim dokumentima</p> <p>Mehanizmi za komunikaciju su uspostavljeni, i obuhvaćaju:</p> <ul style="list-style-type: none">a) Sjednice OV/SO i sjednice komisija otvorene su za javnostb) OV/SO diskutira o pitanjima pokrenutim od strane građanac) OV/SO potiče građane da se prijave za pozicije u tijelima OV/SOd) Odgovornosti za suradnju sa pojedinačnim mjesnim zajednicama podijeljene su među vijećnicima/odbornicima
3.2 Rad OV/SO i vijećnika/odbornika ocijenjen je od strane građana	<p>Uspostavljene su procedure za ocjenu rada OV/SO i vijećnika/odbornika od strane građana</p> <p>Vijećnici/odbornici redovno traže povratnu informaciju od građana</p>
3.3 Mehanizmi za učešće građana efikasno se koriste	<p>Mehanizmi za učešće građana promovirani su i objavljeni</p> <p>Efikasnost mehanizama za učešće građana ocjenjuje se najmanje jednom godišnje</p>

Komponenta 2

Lokalno je primarno

Upravljanje općinom
i preuzimanje odgovornosti

■ *Upravljanje općinom i preuzimanje odgovornosti*

Svrha komponente

Svrha komponente *Upravljanje općinom i preuzimanje odgovornosti* je da osposobi općine da odgovore izazovima koji proizilaze iz težnji građana za savremenom, efikasnom, i odgovornom vlasti. Usljed veće potražnje i potrebe za kvalitetnijim uslugama, raste pritisak na nedovoljne ljudske potencijale i finansijske resurse općina, zbog čega općine trebaju odlučivati o zahtjevima građana na transparentan način. To predstavlja poseban izazov u manjim općinama, kao i u općinama koje su smještene u ruralnim područjima, daleko od urbanih političkih centara.

Općine se suočavaju sa velikim izazovima, a nove mogućnosti će se ukazati kad Bosna i Hercegovina postigne napredak na putu ka pridruživanju Evropskoj uniji. Općine, koje budu željele iskoristiti te mogućnosti, morat će pokazati da su sposobne efikasno upravljati resursima i raditi u interesu građana. To podrazumijeva sposobnost strateškog planiranja, efikasnu realizaciju planiranog, odgovorno upravljanje finansijskim resursima i ljudskim potencijalima te razumijevanje zahtjeva građana i njihovo ispunjavanje.

Cilj komponente

Cilj komponente *Upravljanje općinom i preuzimanje odgovornosti* je da **razvije osnovne sposobnosti koje su potrebne za efikasnu i odgovornu općinu.**

■ Upravljanje općinom i preuzimanje odgovornosti

Kako će se provoditi u praksi?

Komponenta *Upravljanje općinom i preuzimanje odgovornosti* sastoji se od tri pojedinačna, ali međusobno povezana elementa:

Element 1 – Unapređenje sposobnosti za planiranje razvoja

Ovim elementom treba biti poboljšana sposobnost za participativno planiranje razvoja i realizaciju plana razvoja. U okviru ovog elementa, predviđena je izrada novog plana razvoja, ili revizija postojećeg plana. To treba poslužiti kao osnova za izradu godišnjih planova aktivnosti i stvaranje sistematskih veza između tih planova i budžeta. Efikasno planiranje također treba poslužiti kao polazna tačka za revidiranje potreba za ljudskim potencijalima i finansijskim resursima, kao i za uspostavu veće odgovornosti prema građanima.

Element 2 – Jačanje kapaciteta za upravljanje

Ovaj element treba učiniti općinu sposobnom za otvoreno i transparentno upravljanje budžetom i ljudskim potencijalima. U okviru upravljanja finansijama, podrazumijeva se izrada jasnih i transparentnih budžetskih dokumenata i uspostava funkcionalne komisije za budžet i finansije pri OV/SO. Elementom će biti obuhvaćena i analiza trenutnih rashoda i izvora prihoda, radi određivanja mjera za povećanje kapitalnih ulaganja i izradu kriterija za finansiranje mjesnih zajednica (MZ) i nevladinog sektora. Rad na poboljšanju upravljanja ljudskim potencijalima odnosi se na analizu postojeće općinske organizacijske strukture i opisa poslova, radi usuglašavanja sa trenutnim strateškim prioritetima i zakonskim odredbama. Bit će izrađeni i programi za pripravnike.

Element 3 – Veće preuzimanje odgovornosti

Ovim elementom trebaju biti poboljšani mehanizmi za učešće građana, treba se primijeniti *Zakon o slobodi pristupa informacijama* (ZOSPI), i uspostaviti Etički kodeks za izabrane zvaničnike, te poboljšati izvještavanje izvršnih organa vlasti prema OV/SO. Ovo su važni koraci, kojima se treba pojačati utjecaj građana i osigurati da općine rade u njihovom interesu.

■ Upravljanje općinom i preuzimanje odgovornosti

Šta je sve uključeno?

Element 1 – Unapređenje kapaciteta za planiranje razvoja

Standard	Kriteriji
1.1 Tim za razvoj općine (TRO) je uspostavljen i operativan	<p>TRO je uspostavljen odlukom OV/SO, kojom se definira opis poslova, a članstvo TRO-a uključuje predstavnike različitih interesnih grupa iz zajednice</p> <p>Plan rada TRO je donesen, a informacije/izvještaji o radu podnose se najmanje jednom u šest mjeseci</p> <p>Opisi poslova načelnika odjela/pomoćnika načelnika uključuju odgovornost učešća u izradi i realizaciji strateškog plana razvoja</p>
1.2 Strateški plan razvoja je izrađen/ dopunjen u konsultaciji s građanima	<p>Provedena je kampanja posvećena podizanju nivoa svijesti o strateškom planu razvoja i urađena je analiza radi prepoznavanja strateških prioriteta</p> <p>Objavljen je nacrt strateškog plana razvoja i izvršeno je njegovo revidiranje nakon konsultacije s građanima</p> <p>Strateški plan razvoja je finaliziran i dostupan javnosti</p>
1.3 Strateški plan razvoja se realizira	<p>OV/SO je imenovalo formalno tijelo, koje nadgleda realizaciju, praćenje, evaluaciju i dopunu strateškog plana razvoja</p> <p>Objavljen je godišnji plan aktivnosti i dodijeljena su sredstva iz budžeta za odabrane prioritetne projekte</p> <p>Godišnji izvještaj o realizaciji plana objavljen je i predstavljen OV/SO i građanima</p> <p>Strateški plan razvoja revidiran je u skladu s izvještajem o realizaciji godišnjeg plana (ukoliko je potrebno)</p>

■ Upravljanje općinom i preuzimanje odgovornosti

Šta je sve uključeno?

Element 2 – Unapređenje kapaciteta za upravljanje

Standard	Kriteriji
2.1 Uspostavljen je transparentan budžetski proces	<p>Budžet je pripremljen i usvojen u skladu sa budžetskim propisima</p> <p>OV/SO je prihvatilo/usvojilo kvartalne informacije/izvještaje o izvršenju budžeta</p> <p>Općina je uključila građane u pripremu i izvršenje budžeta</p> <p>Razrađeni su mehanizmi za dobijanje mišljenja građana o budžetu i osigurane su povratne informacije na njihove prijedloge</p>
2.2 Komisija OV/SO za budžet i finansije uspostavljena je i operativna	<p>Imenovani su članovi komisije za budžet i finansije, koja se sastoji od članova s odgovarajućom stručnom spremom</p> <p>Komisija za budžet i finansije daje pismeno obrazloženje o svim pitanjima koja imaju finansijske implikacije</p>
2.3 Razvojni dio općinskog budžeta je povećan	<p>U odnosu na prethodnu godinu, kapitalni dio tekućeg budžeta je povećan u apsolutnim i relativnim iznosima</p> <p>Rashodi su revidirani, pripremljene su mjere za poboljšanje trošenja sredstava i dostavljene su načelniku općine</p> <p>Pripremljen je dokument o mogućim vanjskim izvorima finansiranja i poduzete su potrebne aktivnosti</p> <p>Općina je izradila najmanje jedan prijedlog kapitalnih ulaganja</p> <p>Udio finansiranja mjesnih zajednica (MZ) i nevladinog sektora, na osnovu podnesenih projekata, povećan je u odnosu na ukupan iznos finansiranja bez podnošenja projekata</p>

■ Upravljanje općinom i preuzimanje odgovornosti

Šta je sve uključeno?

Element 2 – Unapređenje kapaciteta za upravljanje

Standard	Kriteriji
2.4 Općina je obavila reviziju interne organizacije	<p>Donesena je odluka kojom se usklađuje općinska interna organizacija sa zakonskom regulativom, strateškim prioritetima i raspoloživim resursima i imenovano je odgovarajuće tijelo</p> <p>Izrađen je izvještaj s preporukama za pregled interne organizacije i podnesen je načelniku općine</p> <p>Izrađen je plan realizacije na osnovu preporuka i započeta je realizacija plana</p> <p>Opisi poslova načelnika odjela/pomoćnika načelnika sadrže jasne odgovornosti za obavljanje godišnjeg pregleda interne organizacije</p>

■ Upravljanje općinom i preuzimanje odgovornosti

Šta je sve uključeno? **Element 3 – Preuzimanje više odgovornosti**

Standard	Kriteriji
3.1 Izrađeni su mehanizmi za učešće građana	Općinski dokumenti, koji opisuju mehanizme za učešće građana usvojeni su ili revidirani Izrađena je najmanje jedna publikacija u kojoj su objašnjeni mehanizmi za učešće građana
3.2 Mehanizmi za učešće građana koriste se efikasno	Mehanizmi za učešće građana promovirani su i objavljeni Efikasnost mehanizama za učešće građana ocjenjuje se najmanje jedanput godišnje
3.3 Općina osigurava građanima pristup javnim informacijama	Pravilnik o internoj strukturi predviđa radno mjesto, u okviru kojeg su odgovornosti službenika za informiranje ZOSPI je primijenjen i promoviran u javnosti

■ Upravljanje općinom i preuzimanje odgovornosti

Šta je sve
uključeno?

Element 3 – Preuzimanje više odgovornosti

Standard	Kriteriji
3.4 Etički kodeks za izabrane zvaničnike je primijenjen	<p>Obavljena je procjena radi prepoznavanja oblasti za primjenu Etičkog kodeksa</p> <p>OV/SO je prihvatilo nacrt teksta etičkog kodeksa i obavljena je javna rasprava</p> <p>OV/SO odobrava Etički kodeks i, u skladu s tim, usuglašava svoj poslovnik o radu</p> <p>OV/SO je imenovalo članove etičkog odbora, izrađen je godišnji plan rada etičkog odbora, a aktivnosti su oslikane u budžetu</p> <p>Informacija/izvještaj o radu etičkog odbora podnesen je OV/SO najmanje dva puta godišnje</p>
3.5 Izrađen je obrazac za izvještavanje OV/SO	<p>Izrađen je i usuglašen obrazac između OV/SO i subjekata koji podnose informacije/izvještaje OV/SO</p> <p>Sačinjene su informacije/izvještaji u skladu sa dogovorenim obrascem</p>

Komponenta 3

Lokalno je primarno

Učešće građana

u zajednici

■ Učešće građana u zajednici

Svrha komponente

Svrha komponente *Učešće građana u zajednici* je da se poveća nivo i kvalitet angažmana građana u općinama. Iako instrumenti transparentnosti i odgovornosti u znatnoj mjeri postoje u većini općina, oni su još uvijek novi, i građani ih uglavnom koriste u ograničenoj mjeri. Ukoliko želimo ove mehanizme učiniti održivima, veoma je bitno povećati nivo učešća građana.

Također je veoma važno proširiti spektar angažmana građana s općinama, kako bismo uključili i one grupe koje nisu sklone, ili nisu sposobne da se njihov glas čuje, i čije je učešće trenutno veoma ograničeno. Ukoliko se ovo ne desi, male su šanse za istinski participativnu lokalnu demokraciju, i sve su prilike da će prevladati mišljenja onih koji su već na utjecajnim pozicijama. Zbog toga će ova komponenta specifično ciljati mlade ljude, ruralne zajednice i one kategorije koje žive na marginama društva i nedovoljno su zastupljene u demokratskim procesima.

Cilj komponente

Cilj komponente *Učešće građana u zajednici* je **da razvije sposobnosti građana da, u partnerstvu s općinama, započnu i poduzmu akciju, kako bi bili od koristi svojim zajednicama.**

■ Učešće građana u zajednici

Kako će se provoditi u praksi?

Komponenta *Učešće građana u zajednici* bit će usredsrijeđena na povećanje učešća tri glavne ciljne grupe:

Ruralne zajednice

Aktivnosti će biti usredsrijeđene na razvoj kapaciteta ruralnih zajednica da utječu na politiku na lokalnom nivou. One će izgraditi ili ojačati strukture kroz koje će ruralne zajednice biti u mogućnosti komunicirati s općinama i koje će služiti kao sredstva za definiranje problema zajednice i njihovo rješavanje.

Teško dostupne grupe

Naglasak će biti stavljen na pružanje podrške marginaliziranim grupama građana da postanu aktivne u javnom životu, naravno, imajući na umu da će ono što čini teško dostupne grupe, varirati od općine do općine.

Mladi

Kako bi mladi ljudi bili potaknuti da se počnu angažirati u javnom životu, bit će podržane grupe mladih, kako bi koristile mehanizme učešća mladih, i kako bi lobirale kod općina u pogledu pitanja koja su za njih prioritetna.

U bilo kojoj zajednici, pojedine grupe građana bit će aktivnije od drugih, jer će se građani razlikovati po svojim mogućnostima, nivou motivacije i njihovim sposobnostima da pristupe resursima. Zbog toga će implementacija ove komponente biti bazirana na tri elementa, koja sadrže različit opseg intervencija u izgradnji kapaciteta. Ovi elementi pružaju mogućnost za odabir intervencija, osmišljenih kako bi ukazale na različite potrebe građana.

■ Učešće građana u zajednici

Kako će se provoditi u praksi?

Sva tri elementa komponente *Učešća građana u zajednici* usredsređuju se na osposobljavanje građana da poduzmu akciju, kako bi problemi bili riješeni, ili kako bi se ukazalo na pitanja od značaja.

Element 1 – Akcija kroz informaciju

Cilj ovog elementa je da se pomogne građanima u utvrđivanju pitanja ili problema, te pribavljanju informacija potrebnih da se ukaže na njih. Usredsređuje se na razvoj razumijevanja građana o njihovim pravima i obavezama i mehanizmima koji postoje na općinskom nivou, a pružaju im mogućnost učešća. Građane također treba upoznati s osnovnim vještinama za planiranje i implementaciju inicijative, kojom se ukazuje na probleme koji se tiču zajednice, uz korištenje vlastitih resursa.

Element 2 – Akcija kroz suradnju u zajednici

Cilj ovog elementa je da se pomogne građanima u ukazivanju na probleme kroz suradnju jednih sa drugima, uz udruživanje resursa. Usredsređuje se na izgradnju sposobnosti za formiranje mreža na širokoj osnovi, kako bi se pristupilo rješavanju problema i implementaciji tih rješenja. Ovo će se postići pružanjem podrške društvenim grupama da same poduzmu akciju i da lobiraju kod općina, kako bi se započelo s uvođenjem politike ili usluga koje odražavaju potrebe zajednice. Ovim elementom također se nastoji ojačati uloga mjesnih zajednica u razvoju povezanosti zajednica i utjecaju na općinske propise i kvalitet pružanja usluga.

Element 3 – Akcija kroz partnerstvo

Cilj ovog elementa je razvoj kapaciteta građana za rad u partnerstvu s općinama, kako bi bile pružene usluge, riješeni problemi ili implementirani općinski zadaci. Ovaj element usredsređuje se na razvoj sposobnosti za zajedničko utvrđivanje problema, zajedničko planiranje, zajedničku implementaciju i zajedničku evaluaciju. Također će potaknuti organizacije civilnog društva da postanu odgovorne za promociju značaja i koristi od učešća i partnerstva, a u cilju poticanja većeg uključivanja građana.

■ Učešće građana u zajednici

Šta je sve
uključeno?

Element 1 – Akcija kroz informaciju

Standard	Kriteriji
1.1 Građani shvataju prava i obaveze oko učešća i odgovornosti	<p>Podrška i savjeti od strane mjesnih zajednica i organizacija civilnog društva prema općini, s ciljem povećanja nivoa svijesti građana o njihovim obavezama i odgovornostima</p> <p>Informativne kampanje o mogućim načinima građanskog učešća su osmišljene, organizirane i provedene od strane mjesnih zajednica i organizacija civilnog društva</p>
1.2 Građani koriste mehanizme za učešće, uspostavljene od strane općine	<p>Podrška i savjeti od strane mjesnih zajednica i organizacija civilnog društva upućeni prema općini, u cilju bolje informiranosti građana o postojećim mehanizmima učešća građana</p> <p>Povećan broj građana koji koriste mogućnosti za učešće putem, naprimjer, javnih rasprava, sastanaka, upotrebom ZOSPI-ja</p>

■ Učešće građana u zajednici

Šta je sve
uključeno?

Element 1 – Akcija kroz informaciju

Standard	Kriteriji
1.3 Građani pokazuju povećano razumijevanje principa volonterizma i povećanu obavezu u odnosu na volonterizam	<p>Povećan broj građana koji učestvuju u volonterskim akcijama, koje su od značaja za zajednicu</p> <p>Jača uloga lokalnih volonterskih servisa i njihova vrijednost shvaćena od strane građana</p>
1.4 Građani utvrđuju i ukazuju na pitanja od značaja za zajednicu	<p>Jača suradnja između grupa građana, posebno mladih, marginaliziranih grupa i ruralnih zajednica po pitanju predstavljanja određenih problema</p> <p>Povećan broj poduzetih aktivnosti ili riješenih problema, korištenjem mišljenja stručnjaka i sredstava iz zajednice</p> <p>Uspjesi redovno prezentirani putem lokalnih medija</p>

■ Učešće građana u zajednici

Šta je sve
uključeno?

Element 2 – Akcija kroz suradnju u zajednici

Standard	Kriteriji
2.1 Mjesne zajednice prepoznate i uspostavljene kao fokusna mjesta za izgradnju kohezivnih zajednica	<p>U skladu sa postojećim zakonskim propisima, izrađen, odnosno revidiran regulatorni okvir mjesnih zajednica, te prepoznata njihova odgovornost prema građanima</p> <p>Strategije komuniciranja izrađene i provedene od strane mjesnih zajednica</p>
2.2 Mjesne zajednice/ organizacije civilnog društva pomažu građanima da daju doprinos prilikom izrade općinskog budžeta	<p>Mjesne zajednice dobijaju mišljenja građana o pitanjima koja treba uvrstiti u općinski budžet</p> <p>Prijedlozi mjesnih zajednica, za uvrštavanje određenog pitanja u općinski budžet, urađeni u skladu sa mišljenjima građana</p> <p>Prioriteti mladih, marginaliziranih grupa i ruralnih zajednica uvršteni u prijedloge mjesnih zajednica i organizacija civilnog društva</p>

■ Učešće građana u zajednici

Šta je sve uključeno?

Element 2 – Akcija kroz suradnju u zajednici

Standard	Kriteriji
2.3 Mreže koje će ukazati na probleme od značaja, stvorene od strane građana	<p>Mišljenje građana o određenim pitanjima prepoznato</p> <p>Uspostavljena suradnja između različitih grupa građana u vezi iznošenja određenih pitanja/problema, te izrađeni akcioni planovi</p> <p>Projekti/inicijative za iznošenje određenih problema/pitanja planirani i realizirani od strane organiziranih grupa građana ili mjesnih zajednica</p> <p>Pozitivno mišljenje građana o predstavljenim promjenama evidentno i potvrđeno</p>
2.4 Građani aktivno nadgledaju rad općine i poduzimaju akcije, kako bi se ukazalo na nedostatke u tom radu	<p>Grupe za praćenje dostignuća općine na realizaciji određenog problema formirane od strane građana ili mjesnih zajednica</p> <p>Mišljenje građana o radu općine javno objavljeno putem izvještaja, medija, ili direktno dostavljeno općini</p> <p>Promjene i napredak u radu općine utvrđene i zagovarane od strane građana</p>

■ Učešće građana u zajednici

Šta je sve uključeno? **Element 3 – Akcija kroz partnerstvo**

Standard	Kriteriji
3.1 Uspostavljena osnova za partnerstvo	Pitanja, na koja se može ukazati u partnerstvu, zajednički utvrđena od strane građana, mjesnih zajednica i općine Utvrđeni partneri sa relevantnim kapacitetom i interesom
3.2 Plan za partnerstvo izrađen i implementiran	Izrađen partnerski ugovor i/ili plan realizacije, sa jasno naznačenim odgovornostima, resursima, vremenskim rokovima i očekivanim rezultatima Implementacija provedena u skladu sa planom/ugovorom Redovni izvještaji o realizaciji dostupni partnerima i javnosti

■ Učešće građana u zajednici

Šta je sve
uključeno?

Element 3 – Akcija kroz partnerstvo

Standard	Kriteriji
3.3 Učinak inicijative za partnerstvo zajednički evaluiran od strane građana/ MZ-a i općine	Konačna ocjena implementacije plana urađena od strane partnera, s ciljem da se utvrdi da li su ostvareni planirani i objavljeni rezultati Mišljenje građana o uspješnosti partnerske inicijative traženo
3.4 Partnerstvo uspostavljeno kao stalna praksa	Primjeri uspješnog učešća građana i partnerskih inicijativa promovirani od strane građana, mjesnih zajednica i općine Stečena znanja koriste se kao osnova za planiranje i implementaciju budućih partnerskih inicijativa

Komponenta 4

Lokalno je primarno

Međuopćinsko
učenje i podrška

■ *Međuopćinsko učenje i podrška*

Svrha komponente

Svrha komponente *Međuopćinsko učenje i podrška* je potaknuti općine da utvrde svoje potrebe i nađu zajednička rješenja. Mnoge općine u BiH suočavaju se sa sličnim problemima; neke su uspješno odgovorile izazovima i unaprijedile staru, ili uvele primjenu nove prakse. Kao rezultat, općine dobijaju priliku da iskoriste svoje iskustvo i stručnost, kako bi riješile zajedničke probleme, ali i priliku da iskoriste stručnost i iskustvo drugih općina, koje su uspješne u određenoj oblasti. Vremenom će ovakav oblik međuopćinskog učenja i podrške stvoriti temelje za održivu strategiju općinskog razvoja, koja nije ovisna o međunarodnoj pomoći. Također će potaknuti inovativan pristup u rješavanju problema i omogućiti općinama da zajedno utvrde i odrede pitanja od zajedničkog interesa i u partnerstvu sa višim nivoima vlasti.

Promoviranje međuopćinskog učenja i podrške ne podrazumijeva samo razmjenu dobrih iskustava u praksi. To nije jednokratna aktivnost, nego proces sa jasno definiranom svrhom, i kao takav, zahtijeva plansku suradnju između dvije ili više općina. Zato je neophodno imati strateški pristup, koji podrazumijeva utvrđivanje problema ili pitanja, sporazum o njihovom rješavanju, i plan njihovog povezivanja. Ovaj pristup može imati više oblika. Može podrazumijevati odnos između dvije općine, gdje je potreba za podrškom ili učenjem u određenoj oblasti usklađena sa ponudom znanja u istoj oblasti. Također, može uključivati formiranje mreže, unutar koje bi općine radile zajedno na rješavanju zajedničkih problema. Neovisno o obliku, efikasnost komponente *Međuopćinsko učenje i podrška* ogledat će se u stepenu unapređenja u općinama koje učestvuju u procesu učenja, kao i povećanju zadovoljstva građana radom općine

Cilj komponente

Cilj komponente *Međuopćinsko učenje i podrška* je omogućiti općinama da, **kroz suradnju sa drugim općinama, dođu do rješenja koja će odgovarati njihovim potrebama.**

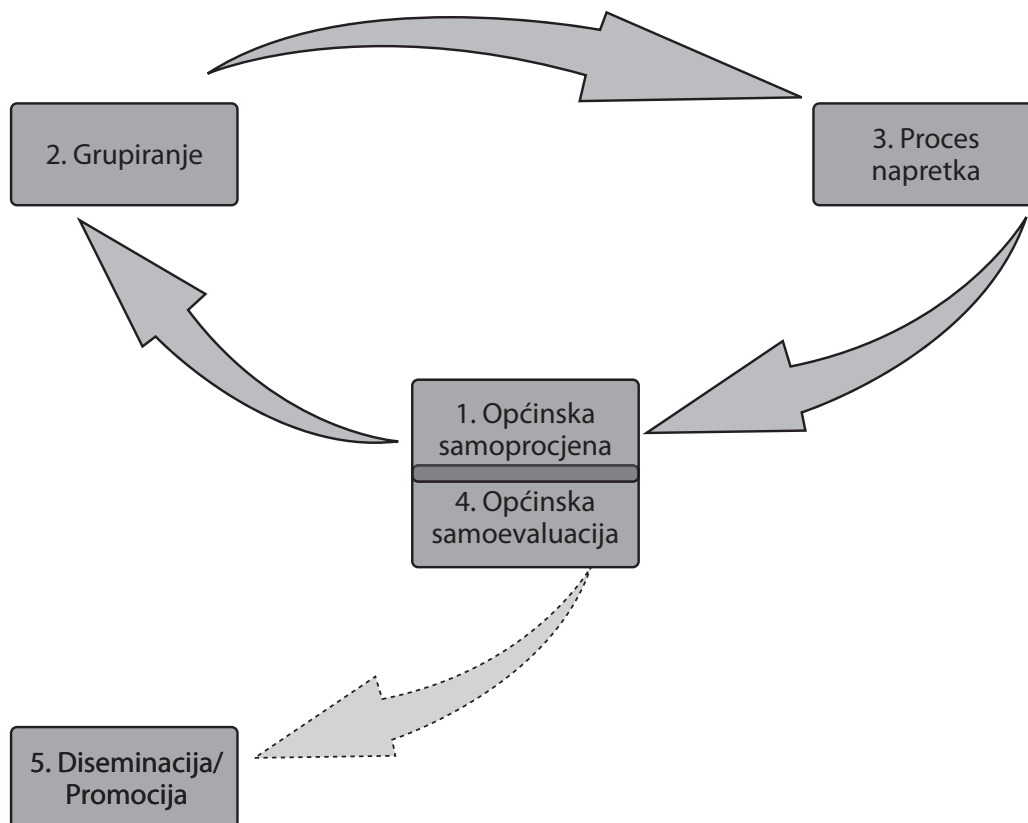
■ Međupćinsko učenje i podrška

Kako će se provoditi u praksi?

Komponenta *Međupćinsko učenje i podrška* pomoći će općinama u uspostavi partnerstva i mreža za određivanje pitanja od zajedničkog interesa, u cilju konsolidiranja i unapređenja postignutih standarda dobre uprave, ili iznalaženja novih pristupa u rješavanju aktuelnih i budućih izazova. Ovo drugo može uključivati pitanja kao što su: poteškoće u pružanju usluga, nizak stepen zadovoljstva građana kvalitetom usluga, ili problemi u osmišljavanju i realizaciji novih politika.

Beacon shema, u okviru koje se svake godine nagrađuju općine koje su postigle visoke standarde u određenim oblastima, može podržati inicijative međupćinskog učenja i podrške. *Beacon* općine imaju obavezu podijeliti dobra iskustva iz svoje prakse sa drugim općinama. Ukoliko općine izaberu oblast koja je poslužila kao *Beacon* tema, onda te općine mogu iskoristiti stručnost *Beacon* općina u toj oblasti.

Komponenta *Međupćinsko učenje i podrška* sastoji se iz ciklusa koji ima četiri glavna elementa, i neobaveznog elementa koji se odnosi na diseminaciju i promociju rezultata.

■ *Međuopćinsko učenje i podrška*

Kako će se provoditi u praksi?

Element 1 – Općinska samoprocjena

Cilj ovog elementa je omogućiti općinama da utvrde oblasti u kojima je neophodno poboljšanje ili konsolidacija, ili gdje postoji potreba za novim i inovativnim pristupom. Općine će, u suradnji s timovima na terenu Misije OSCE-a, procijeniti svoje poslovanje prema mjerilima dobre uprave i utvrditi oblasti u kojima je potrebno poboljšanje, konsolidacija ili inovacija. Cilj je odrediti pitanja koja su od zajedničkog interesa za općinu i građane, a koja mogu biti određena putem mreže ili kroz partnerski odnos.

Element 2 – Grupiranje

Cilj ovog elementa je povezati općine koje su identificirale ista pitanja, kako bi mogle zajedno raditi na iznalaženju zajedničkih rješenja. Grupiranje općina oko istog problema vodit će formiranju mreža koje bi se sastojale od nekoliko općina, ili partnerskom odnosu između dvije općine, ovisno o broju općina okupljenih oko određenog pitanja.

Nakon što budu određene općine koje će učestvovati u mreži ili partnerskom odnosu, općine će predložiti osobe koje će ih predstavljati. Veoma je važno da su općinski predstavnici kvalificirani za rad u relevantnoj oblasti, kao i da su spremni odvojiti potrebno vrijeme za rad u mreži/partnerstvu.

■ *Međuopćinsko učenje i podrška*

Kako će se provoditi u praksi?

Element 3 – Proces napretka

Ovaj element podrazumijeva definiranje cilja mreže ili partnerstva, i izradu akcionog plana za ostvarenje tog cilja. Prvi korak je usuglasiti temu mreže/partnerstva i definirati je u pogledu implikacija za općinu i učinka za građane. Zatim, odrediti cilj i izraditi akcioni plan, koji trebaju odobriti načelnici općina učesnica. U ovisnosti o pitanju kojim se bavi mreža/partnerstvo, OV/SO u općinama učesnicama bit će informirani o akcionom planu, ili će se od njih tražiti da ga odobre.

Nakon što bude usuglašen, akcioni plan će biti realiziran, koristeći neke od mehanizama opisanih u Aneksu A. U mrežama može biti imenovan predsjedavajući, ili biti izrađen poslovnik, ali to nije obavezno. Općine mogu odlučiti da se smjenjuju u ulozi domaćina sastanaka mreže, ili mogu primijeniti drugačija rješenja. Važno je da građani budu informirani o svakoj fazi procesa. Ukoliko neki slučaj zahtijeva uključivanje viših nivoa vlasti, trebalo bi razmotriti uključivanje relevantnih kantonalnih ili entitetskih vlasti.

■ *Međuopćinsko učenje i podrška*

Kako će se provoditi u praksi

Element 4 – Općinska samoevaluacija

Cilj ovog elementa je pomoći općinama da procijene da li su postignuti željeni rezultati. Postignuti rezultati bit će posmatrani kroz promjenu općinske prakse i utjecaja na građane. Rezultati će pokazati ima li potrebe da općine nastave raditi na identificiranim pitanjima. Općinska samoevaluacija će voditi ka identificiranju novih pitanja i tako stvoriti osnovu za sljedeću samoprocjenu (element 1). Općine će informirati građane o postignutim rezultatima i planiranim aktivnostima.

Element 5 (neobavezan) – Diseminacija/promocija rezultata

Ovaj neobavezni element pruža mogućnost općinama da objave rezultate postignute unutar mreže/partnerstva, kako bi i druge općine, kao i građani koji nisu uključeni u proces, mogli imati koristi. Jedan ili više sljedećih mehanizama (detaljnije u Aneksu A) mogu se koristiti za diseminaciju rezultata i dostignuća:

- Studije slučaja
- Info-paketi
- Publikacije/članci
- Internet stranice
- CD-ovi
- Dani otvorenih vrata
- Seminari/konferencije

■ Međupćinsko učenje i podrška

Šta je sve
uključeno?

Element 1 – Općinska samoprocjena

Standard	Kriteriji
1.1 Definirani prioriteti u oblasti općinskog učenja/razvoja koji odražavaju potrebe građana	<p>Provedena općinska samoprocjena radi definiranja oblasti u kojima je potrebno poboljšanje, konsolidacija ili inovacija</p> <p>Provedeno ispitivanje stepena zadovoljstva građana u oblastima definiranim općinskom procjenom (ukoliko se ukaže potreba)</p> <p>Objavljeni rezultati samoprocjene i ispitivanja stepena zadovoljstva građana</p>

■ Međupćinsko učenje i podrška

Šta je sve uključeno? Element 2 – Grupiranje

Standard	Kriteriji
2.1 Postignut sporazum oko formiranja mreža/partnerstava i njihovog članstva	Općina definira prioritetne oblasti Općina prihvata da učestvuje u mreži/partnerstvu Imenovani općinski predstavnici mreže/partnerstva

■ Međupćinsko učenje i podrška

Šta je sve uključeno? Element 3 – Proces napretka

Standard	Kriteriji
3.1 Izrađen akcioni plan mreže/partnerstva	<p>Identificirana pitanja, očekivani rezultati i aktivnosti, uključeni u akcioni plan, koji pokriva period od najmanje 6 mjeseci</p> <p>Akcioni plan odobren od strane načelnika i prezentiran (i, ukoliko za to postoji potreba, i odobren od strane) OV/SO</p> <p>Građani informirani o općinskim aktivnostima unutar mreže/partnerstva</p>
3.2 Mreža/partnerstvo operativni i funkcionalni; općine koriste mreže/partnerstvo da unaprijede iskustva iz prakse i povećaju stepen zadovoljstva građana	<p>Dogovorene procedure o unutrašnjoj organizaciji mreže – imenovanje predsjedavajućeg, izrada poslovnika o radu, itd., ukoliko se članovi mreže tako dogovore</p> <p>Sastanci i ostale aktivnosti mreže/partnerstva održavaju se najmanje svakih 4-6 sedmica, u skladu s akcionim planom</p> <p>Članovi mreže/partnerstva izvještavaju jedni druge o napretku/preprekama tokom sastanaka mreže/partnerstva</p> <p>Članovi mreže/partnerstva redovno (najmanje svaka dva mjeseca) izvještavaju relevantno općinsko osoblje, načelnika i OV/SO o napretku unutar mreže/partnerstva</p> <p>Druge relevantne organizacije uključene u proces, ukoliko se za to ukaže potreba (kantonalne/entitetske/državne vlasti, savezi općina/opština i gradova FBiH i RS, itd.)</p>

■ Međupćinsko učenje i podrška

Šta je sve
uključeno?

Element 3 – Proces napretka

Standard	Kriteriji
3.3 Općina uvodi nove/unaprijeđene prakse; povećan stepen zadovoljstva građana	Pozitivni rezultati predstavljeni u općinskoj samoevaluaciji

■ Međupćinsko učenje i podrška

Šta je sve uključeno? **Element 4 – Općinska samoevaluacija**

Standard	Kriteriji
4.1 Procijenjeni rezultati procesa napretka	Rezultati mjereni prema akcionom planu i inicijalnoj samoprocjeni Provedeno ispitivanje javnog mnijenja i rezultati uspoređeni sa rezultatima prvog ispitivanja Procijenjena efikasnost mreže/partnerstva od strane članova
4.2 Postignut sporazum o pratećim aktivnostima	Definirane mjere potrebne da se osigura održivost rezultata Općine definiraju nova pitanja za međupćinsko učenje (ukoliko postoji potreba)
4.3 Rezultati promovirani/rašireni unutar općina	Načelnik općine, osoblje općine, i OV/SO informirani o rezultatima Građani/šira društvena zajednica informirani o rezultatima

■ Međupćinsko ućenje i podrška

*Šta je sve
uključeno?*

Element 5 (neobavezan) – Diseminacija/promocija rezultata

Standard	Kriteriji
5.1 Rezultati promovirani/ rašireni i izvan općina	Neobavezno: sredstva za diseminaciju radi promoviranja rezultata svim relevantnim akterima su korištena

■ *Međuopćinsko učenje i podrška*

Aneks A

Ovaj Aneks sadrži neke od mehanizama koje općine mogu koristiti za međusobnu podršku, a u cilju konsolidiranja standarda dobre uprave, unapređenja starih, ili uvođenja novih praksi. Utvrđene su tri vrste mehanizama: grupne aktivnosti, jedan na jedan aktivnosti i publikacije.

Grupne aktivnosti

Studijske posjete

Studijske posjete su planske razmjene znanja i iskustava između pojedinaca ili manjih grupa. Studijske posjete mogu trajati nekoliko dana, ali većina traje jedan ili dva dana. Podrazumijevaju posjete službenika jedne općine drugoj općini, u cilju sticanja direktnog uvida u iskustvo općine-domaćina. Studijske posjete trebale bi imati jasno definiran cilj, koji se ostvaruje putem uvida u dostignuća i iskustva iz prakse općine-domaćina u određenoj oblasti. Različiti akteri mogu uzeti učešće u studijskim posjetama, uključujući općinske vijećnike/odbornike, službenike, tehničko i rukovodeće osoblje.

Seminari/konferencije

Seminari/konferencije pružaju mogućnost osoblju općina, kao i gostima govornicima da diskutiraju i analiziraju svoja iskustva i dostignuća. Naročito su korisni za analiziranje inovacija. Seminari/konferencije obuhvataju učesnike raznih profila i različitih interesa, kao što su: općinski predstavnici, regionalne razvojne agencije, profesori, lokalni poslodavci, NVO-i i predstavnici mjesnih zajednica.

Aneks A

Grupne aktivnosti

Dani otvorenih vrata

Dani otvorenih vrata podrazumijevaju velike skupove, koji omogućavaju intenzivnu razmjenu znanja i iskustava, a koji će općinu-domaćina staviti u središte zanimanja i učesnicima prezentirati ideje koje oni u svojim općinama mogu primijeniti u praksi. Prezentacije od strane općine-domaćina omogućavaju detaljan uvid u njihova iskustva. U okviru dana otvorenih vrata nudi se platforma za umrežavanje, jer na ovim skupovima mogu biti izgrađene osnove na kojima će se razvijati budući međuopćinski odnosi. U okviru održavanja dana otvorenih vrata može učestvovati veliki broj općina.

Forumi za diskusiju

Forumi za diskusiju na internet stranicama pružaju idealnu priliku za diskutiranje putem e-maila ili foruma koji omogućavaju brzu razmjenu ideja i informacija.

■ Međupćinsko učenje i podrška

Aneks A

„Peer to peer“ ili „jedan na jedan aktivnosti“

Posmatranje

Posmatranje podrazumijeva posjetu službenika jedne općine drugoj općini, radi sticanja znanja kroz posmatranje rada službenika općine-domaćina. Službenik posjetilac posmatra, bilježi i postavlja pitanja o raznim aspektima općinskog poslovanja, i na kraju analizira i procjenjuje ono što je posmatrao. Uvjeti posmatranja su fleksibilni i dogovaraju ih općina koja šalje posmatrača i općina-domaćin.

Kolegijalni uvid

Kolegijalni uvid podrazumijeva da jedna općina pregleda, procjenjuje i komentira aspekte rada druge općine. Općina koja obavlja uvid uglavnom posjeduje vještine, znanje, sposobnost ili rezultate, koje druga općina želi steći. Općina koja obavlja uvid, stiče sliku rada druge općine, što joj omogućava da toj općini pruži adekvatnu pomoć.

■ Međupćinsko učenje i podrška

Aneks A

„Peer to peer“ ili „jedan na jedan aktivnosti“

Tehničke konsultacije

Tehničke konsultacije obavljaju se između dvije općine, tako da jedna općina savjetuje drugu o pitanjima iz određene oblasti, tokom određenog perioda. Konsultacije su posebno korisne kada dvije ili više općina planiraju uspostaviti dugoročno partnerstvo.

Mentorstvo

Mentorstvo podrazumijeva odnos između dvije ili više općina, u kojem općina, koja postiže dobre rezultate u određenoj oblasti, pruža podršku općini/općinama koje žele prenijeti tu praksu u svoj rad. Općina koja ima ulogu mentora pruža savjete, podršku i poticaj općinama koje žele više naučiti o određenoj oblasti. Mentorstvo se može primijeniti u specifičnim oblastima, uključujući i oblasti isključivo tehničke prirode. Mentor je kao predavač ili savjetnik, koji koristi smjernice i primjere. Mentorstvo također može stvoriti osnovu za dugoročni partnerski odnos između dvije ili više općina.

■ Međupćinsko učenje i podrška

Aneks A

Publikacije

Studija slučaja

Studija slučaja je analiza određene oblasti u kojoj je općina postigla izuzetne rezultate. Studija slučaja može se usredsrijediti na jedno pitanje, ili može pokriti šire područje, naprimjer, cijelu službu ili odjel. Analiza slučaja ističe snage i slabosti, stečena iskustva, i primjenljivost te prakse na drugu općinu.

Info-paketi

Info-paketi se, za razliku od studija slučaja koji analiziraju dinamiku razvoja, usredsređuju više na tehnička pitanja, i daju uvid u postepeni razvoj određene općinske prakse. Mogu ih koristiti općine koje žele poboljšati svoje poslovanje u sličnim oblastima.

Publikacije/članci

Publikacije/članci mogu biti različite tematike i predstavljati korisno sredstvo komuniciranja u pogledu općinskih praksi i inovacija. Općinske web-stranice također su pogodno mjesto za objavljivanje članaka.

Informatička tehnologija (IT)

Informatička tehnologija (IT) pruža razne mogućnosti za razmjenu informacija. Ovo sredstvo je korisno kad treba proslijediti veliki broj informacija u kratkom vremenskom periodu. Međutim, ovo sredstvo je ograničeno na one koji imaju neophodnu opremu i internet vezu.

Komponenta 5

Lokalno je primarno

Mediji i
komunikacija

■ *Mediji i komunikacija*

Svrha komponente

Svrha komponente *Mediji i komunikacija* je da se ojača kapacitet medija, kako bi djelovali kao sredstvo komunikacije između općina i građana, te kao forum na kojem će se izražavati gledišta i stavovi građana.

Mediji predstavljaju značajnu sponu između općina i javnosti. Zbog toga je važno razvijanje sposobnosti općina da efektivno koriste medije, kao dio integrirane strategije komuniciranja sa građanima. Efektivno korištenje medija može povećati nivo učešća građana u upravi, ali samo ako mediji izvještavaju tačno, i samo ako novinari djeluju odgovorno. Istovremeno, općine bi trebale u potpunosti iskoristiti potencijal medija, kako bi informirali građane i pribavili gledišta javnosti.

Ova će komponenta, zbog toga, podržati razvoj lokalnih medija koji rade u skladu sa prihvatljivim profesionalnim i etičkim standardima, te izgrađuju sposobnost građana da insistiraju na izbalansiranom, tačnom i relevantnom izvještavanju. Pomoć će biti pružena kako bi općine bile podržane da zajednički djeluju sa civilnim društvom i lokalnim medijima, te da razviju strategije komuniciranja. To će pružiti osnovu za poboljšanje komunikacije sa građanima, posebno posredstvom medija. Obuka iz osnova tehnika komuniciranja pomoći će im da strategije provedu u djelo.

Cilj komponente

Cilj komponente *Mediji i komunikacija* je **razviti sposobnost medija da aktivno učestvuju u dijalogu i razmjeni informacija između lokalnih vlasti i građana.**

■ Mediji i komunikacija

Kako će se provoditi u praksi?

Komponenta *Mediji i komunikacija* sastoji se od dva elementa:

Element 1 – Mediji u mojoj zajednici

Cilj ovog elementa je potaknuti dijalog između medija, lokalnih vlasti i građana u manjim sredinama, kako bi se poboljšao kvalitet i naglasio značaj lokalnog izvještavanja. Ovaj element usredsređuje se na razvoj „novinarstva u službi lokalne zajednice“, gdje mediji izvještavaju o temama koje se tiču građana i gdje građani reagiraju kada takvo izvještavanje izostaje. Na taj način, građani postavljaju mjerila i pozivaju novinare na odgovornost. Građani također pomažu novinarima da pažnju posvete pričama koje na pravi način odaju sliku njihove zajednice. Problemi će biti identificirani putem javnih diskusija, a odgovarajuća rješenja će biti razrađena i provedena u djelo. Element će također biti usmjeren na to da mediji, posebno oni koji su financirani općinskim sredstvima, svojim angažmanom pred građanima opravdaju isplativost utroška budžeta. Lokalni mediji iz manjih sredina bit će poticani da izvještavaju o temama koje promoviraju povezanost zajednice, učešće građana i ističu pozitivne primjere iz zajednice.

Element 2 – Komunikacija sa javnostima

Uloga ovog elementa je da potiče kapacitet općina da komuniciraju sa građanima, naročito posredstvom medija. Element će se bazirati na razvijanju nivoa svijesti o važnosti komunikacije, komunikacijskih mehanizama, razvijanju efektivnih strategija komuniciranja, razvoju imidža, razvoju korporativnog identiteta, unapređenju odnosa sa medijima i uspješnosti javnog istupanja. U ovaj element se ubraja i kreiranje općinskih strategija komuniciranja, koje se razvijaju u suradnji sa lokalnim medijima i civilnim društvom. U mnogim općinama takve strategije već postoje, ali nisu provedene u djelo, te će njihova realizacija zbog toga biti prioritet.

■ Mediji i komunikacija

Šta je sve
uključeno?

Element 1 – Mediji u mojoj zajednici

Standard	Kriteriji
1.1 Suradnja između općine, medija i građana uspostavljena	<p>Javne konsultacije provedene i oformljena radna grupa, čiji je cilj određivanje koraka za poboljšanje lokalnog izvještavanja</p> <p>Plan aktivnosti baziran na rezultatima javnih konsultacija izrađen i odgovornosti za njegovu implementaciju podijeljene</p> <p>Članovi radne grupe svoju spremnost za provedbu akcionog plana potvrdili svojim potpisom</p> <p>Poboljšavanje lokalnih medija i ažuriranje strategije komuniciranja pokrenuti u skladu s akcionim planom</p> <p>Provedba akcionog plana redovno praćena, uz pozitivnu ocjenu građana</p>
1.2 Pitanja od važnosti za građane sadržana u medijskim izvještajima	<p>Poboljšanja u izvještavanjima lokalnih medija postignuta putem inicijativa građana</p> <p>Povećan stepen zadovoljstva medijima među građanima</p>

■ Mediji i komunikacija

Šta je sve
uključeno?

Element 2 – Inicijativa komuniciranja sa javnostima

Standard	Kriteriji
2.1 Općinske strategije komuniciranja izrađene	<p>Općinski predstavnici obučeni u oblasti komuniciranja sa javnostima</p> <p>Općina provela javne konsultacije, a mišljenja građana i lokalnih medija uvrštena u strategiju komuniciranja</p> <p>Usvojen akcioni plan koji precizira kako će strategija biti implementirana, a navedene aktivnosti uvrštene u općinski budžet</p> <p>Kontakt osoba zadužena za odnose sa javnostima u općini postavljena i definirane eventualne potrebe za profesionalnim usavršavanjem</p> <p>Interna koordinacija među općinskim odjelima poboljšana</p>

■ Mediji i komunikacija

Šta je sve
uključeno?

Element 2 – Inicijativa komuniciranja sa javnostima

Standard	Kriteriji
2.2 Općinske strategije komuniciranja implementirane	<p>Praćenje implementacije komunikacijske strategije koordinira kontakt osoba, zadužena za odnose sa javnostima</p> <p>Izveštaj o implementaciji aktivnosti dostavljen općinskom vijeću/skupštini opštine (OV/SO) i građanima najmanje svakih 6 mjeseci</p> <p>Općina izradila i redovno ažurira baze podataka stalnih kontakata i medija</p> <p>Nove i unaprijeđene metode komuniciranja između općine i građana, općine i medija, kao i unutar općine uspostavljene:</p> <ul style="list-style-type: none">• Komunikacijski formulari općine izrađeni i stavljani u upotrebu• Redovno održavanje pres-konferencija• Najmanje pet saopćenja za medije izdato godišnje• Općinska web-stranica napravljena, postavljena i ažurirana najmanje jednom mjesečno

Komponenta 6

Lokalno je primarno

Pristup mladih
zapošljavanju

■ *Pristup mladih zapošljavanju*

Svrha komponente

Svrha komponente *Pristup mladih zapošljavanju* je da se pojača kapacitet mladih ljudi da iskoriste mogućnosti pri zapošljavanju i pokretanju biznisa.

Iako se mladi ljudi u BiH suočavaju sa velikim brojem problema, većina stavlja nezaposlenost u sami vrh liste problema. Mladi ljudi se osjećaju nemoćno, suočeni s oslabljenom ekonomijom, a nedostatak razumijevanja o tome kako da budu konkurentni na tržištu rada pri ionako ograničenim mogućnostima zapošljavanja, dodatno pojačava njihovo nezadovoljstvo. Mladi ljudi će biti uvjereni da imaju budućnost u BiH jedino prevladavanjem ovih nedostataka, i samo tada će uvidjeti da aktivno učešće u javnom životu ima smisla. Ekonomsko osposobljavanje mladih ljudi je zbog toga neophodno, ako žele da postanu aktivni građani. To je također važno u promociji lokalnog ekonomskog razvoja.

Ova komponenta će slijediti strategiju koja je već donijela neki uspjeh - poboljšanje suradnje među agencijama koje su odgovorne za zapošljavanje i lokalni ekonomski razvoj, potičući ih da kombiniraju svoje resurse i iskustva, stavljajući ih na raspolaganje mladim ljudima. Obuka će biti osigurana za mlade ljude koji žele započeti vlastiti biznis, a bit će uspostavljena i mreža podrške za mlade ljude. Osim toga, općinama će se pomoći da, kao dio njihovih planova za lokalni razvoj, osmisle strategije kojima se potiče zapošljavanje mladih.

Cilj komponente

Cilj komponente *Pristup mladih zapošljavanju* je **da razvije sposobnost mladih ljudi da iskoriste mogućnosti zaposlenja i pokretanju biznisa.**

■ *Pristup mladih zapošljavanju*

Kako će se provoditi u praksi?

Komponenta *Pristup mladih zapošljavanju* sastoji se od dva elementa:

Element 1 – Pristup zaposlenju

Cilj ovog elementa je da mladim ljudima pomogne da se nadmeću za mogućnosti zaposlenja. Bit će podržano održavanje sajмова zapošljavanja, gdje se mladi ljudi mogu susresti sa potencijalnim poslodavcima, upoznati sa mogućnostima koje nude zavodi za zapošljavanje i druge specijalizirane organizacije, aktivne u pružanju ove vrste pomoći. Na ovakvim skupovima, mladim ljudima će biti predložene mogućnosti zapošljavanja kroz njihovo dovođenje u direktan kontakt sa potencijalnim poslodavcima, a time će započeti i proces uklanjanja predrasuda koje poslodavci često imaju o navodno negativnom odnosu mladih ljudi prema poslu.

Element 2 – Pristup biznisu

Cilj ovog elementa je da pruži pomoć mladim ljudima da započnu vlastiti biznis. Bit će osigurana obuka za mlade ljude koji žele započeti biznis. Također će biti formirana i mreža za mlade poduzetnike u partnerstvu sa specijaliziranim organizacijama, kao što su: regionalne razvojne agencije, poslovna udruženja i mikrokreditne agencije. Osim toga, općine će primati pomoć da razviju strategije koje potiču osmišljavanje novih biznisa od strane mladih, kao integralnih elemenata njihovih planova za ekonomski razvoj.

■ Pristup mladih zapošljavanju

Šta je sve uključeno?

Element 1 – Pristup zaposlenju

Standard	Kriteriji
1.1 Osmišljene mogućnosti za mlade ljude za pristup zaposlenju	<p>Događaji koji dovode mlade ljude u kontakt sa poslodavcima, poput sajmova zapošljavanja i info-sajmova, organizirani su u partnerstvu sa općinama, zavodima za zapošljavanje, regionalnim razvojnim agencijama i drugim specijaliziranim organizacijama</p> <p>Provedena obuka koja će razviti sposobnosti mladih ljudi prilikom traženja zaposlenja, pisanja biografije i intervjuiranja</p> <p>Aplikacije prihvaćene i poslovi ponuđeni mladim ljudima od strane potencijalnih poslodavaca</p>
1.2 Općine podržavaju osmišljavanje poslova za mlade ljude	<p>Inicijative kojima se podržavaju napori mladih ljudi pri pronalaženju zaposlenja, poput sajmova zapošljavanja i info-sajmova, planirane i implementirane od strane općine</p> <p>Osigurane mogućnosti od strane općina i drugih poslodavaca za mlade ljude da steknu radno iskustvo</p> <p>Osmišljavanje poslova za mlade ljude priznato od općine, kao prioritet u razvojnoj strategiji</p>
1.3 Pojačana suradnja između agencija da se posvete pitanju nezaposlenosti mladih	<p>Ustanovljena suradnja između regionalnih razvojnih agencija, zavoda za zapošljavanje, privredne komore, organizacija mladih, mikrokreditnih institucija i općina da razviju i implementiraju inicijative koje su posvećene pitanju nezaposlenosti mladih</p> <p>Procesu zapošljavanja mladih ljudi dat prioritet od strane tzv. biznis sektora</p>

■ Pristup mladih zapošljavanju

Šta je sve uključeno? **Element 2 – Pristup biznisu**

Standard	Kriteriji
2.1 Razumijevanje procedura za započinjanje novih biznisa od strane mladih ljudi poboljšano	Procedure za samozaposlenje prezentirane mladim ljudima od strane relevantnih vladinih i nevladinih tijela Obuka, informacije vezane za registraciju i vođenje novih biznisa, te pisanje poslovnih planova osigurani za mlade ljude
2.2 Mladi ljudi započinju i razvijaju biznise	Mladi ljudi razvijaju poslovne planove Poboljšan pristup mladih ljudi ka specijaliziranim podrškama i finansiranju za započinjanje biznisa i i njegovog razvoja Povećan broj registriranih biznisa od strane mladih ljudi

■ *Pristup mladih zapošljavanju*

Šta je sve uključeno?

Element 2 – Pristup biznisu

Standard	Kriteriji
2.3 Općine potiču mlade ljude da pokrenu biznise	Općina osigurava podršku za razvoj biznisa preko poticaja za mlade ljude Osmišljavanje biznisa od strane mladih ljudi priznato od općine, kao prioritet u njenoj razvojnoj strategiji
2.4 Pojačana suradnja između agencija, kako bi se postavila pitanja nezaposlenosti mladih	Suradnja započeta između regionalnih razvojnih agencija, zavoda za zapošljavanje, privredne komore, organizacija mladih i općine da razviju i implementiraju inicijative koje podržavaju mlade poduzetnike Relevantni savjeti za osnivanje i vođenje novih biznisa osigurani

Komponenta 7

Lokalno je primarno

**Upravljanje
projektom**

■ Upravljanje projektom

Svrha komponente

Svrha komponente *Upravljanje projektom* je jačanje kapaciteta općina i građana, odnosno, njihove međusobne suradnje, u pogledu definiranja pitanja koja su od zajedničkog interesa, te planiranja, implementiranja i evaluacije projekata s tim u vezi. Stičući znanje i razvijajući vještine koje su neophodne za efikasno planiranje i provedbu projekta, primjena ove komponente omogućava općinama i organizacijama civilnog društva da unaprijede svoje kapacitete u osmišljavanju efikasnih projekata.

Veliki broj općina usvojio je planove za strateški razvoj i definirao projekte koji bi trebali biti implementirani, radi ostvarenja ciljeva koji su predviđeni planovima. Međutim, realiziranje ovakvih projekata zahtijeva pažljivo planiranje i osmišljavanje, efikasnu implementaciju, detaljno nadgledanje i evaluaciju. Kao što to pokazuju dosadašnja iskustva, efikasan projekt se razvija i implementira u suradnji sa svim zainteresiranim stranama za implementaciju projekta. Zanemarivanje okruženja u kojem su određeni projekti implementirani, može voditi ka izlaganju rizicima, koji ranije nisu bili definirani. Ovo svakako može utjecati na efikasnost cjelokupnog projekta.

Upravljanje projektom predstavlja više tehničku aktivnost, koja se odnosi na pisanje prijedloga projekta, strukturiranje budžeta i izradu plana. Ova komponenta također se odnosi na uspostavu odnosa i postizanje kompromisa ili sporazuma o tome šta je potrebno uraditi i na koji način se to može uraditi. Ako se tako posmatra, upravljanje projektom može biti instrument za jačanje komunikacije između građana i općina i uspostavu konsenzusa. Također, ova komponenta osigurava dobru osnovu za uspostavu partnerstva između građana i općina.

Cilj komponente

Cilj komponente *Upravljanje projektom* je **razvijanje kapaciteta općina i građana u pogledu poticanja partnerskog odnosa, odnosno, definiranja i zadovoljavanja potreba lokalne zajednice.**

■ Upravljanje projektom

Kako će se provoditi u praksi?

Komponenta *Upravljanje projektom* sastojat će se od dva elementa:

Element 1 – Obuka o upravljanju projektom

Svrha ovog elementa je da se i općinski predstavnici i građani obuče o potrebnim znanjima i vještinama, koji su neophodni kako bi se izradio i razvio efikasan projekt. Ova obuka će biti svojevrsna kombinacija i prezentacija praktičnih vježbi, koje su osmišljene tako da razvijaju vještine i znanja koja su potrebna za identificiranje problema, identificiranje zainteresiranih strana i načina na koji se projekt osmišljava. Osmišljavanje projekta bit će usredsrijeđeno na logički okvir, što je ujedno i temelj za upravljanje i osmišljavanje projekta.

Element 2 – Implementacija i osmišljavanje projekta

Svrha ovog elementa je da se pruži podrška, kako općinskim predstavnicima, tako i građanima, po pitanju osmišljavanja i implementacije projekta, kojim bi se riješilo određeno pitanje. Ovaj element će se usredsrijediti na to da se stečena znanja i vještine, koje su prezentirane tokom obuke, primjenjuju u praksi.

■ Upravljanje projektom

Šta je sve
uključeno?

Element 1 – Obuka za upravljanje projektom

Standard	Kriteriji
1.1 Znanja i vještine potrebne za efikasno osmišljavanje i implementaciju projekta postoje	<p>Učesnici s odgovarajućim iskustvom i interesom u mogućnosti su da se obavežu na redovno prisustvovanje obuci</p> <p>Obuka za upravljanje projektom planirana je i odobrena od strane učesnika obuke</p> <p>Organiziraju se obuke za analizu problema i zainteresiranih strana, osmišljavanje projekta, implementaciju, nadgledanje i evaluaciju</p>
1.2 Stečena znanja i iskustva primjenjuju se u praksi	<p>Praksa u analizi problema, zainteresiranih strana, osmišljavanja projekta i implementacije, uspješno završena od strane učesnika</p>

■ Upravljanje projektom

Šta je sve
uključeno?

Element 2 – Osmišljavanje projekta i implementacija

Standard	Kriteriji
2.1 Projekt je osmišljen u skladu sa principima i praksom efikasnog upravljanja projektom	Problem koji se rješava projektom definiran je u skladu sa principima participatornog rješavanja problema Najmanje jedan projekt osmišljen u skladu s adekvatnom upotrebom tehnika upravljanja projektom
2.2 Projekti su implementirani u skladu sa načelima i praksom efektivnog upravljanja projektom	Najmanje jedan projekt implementiran Interna ili eksterna evaluacija izvršena u skladu sa principima efikasnog upravljanja projektom

Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini

Fra Anđela Zvizdovića 1

71000 Sarajevo

Bosna i Hercegovina

Telefon: ++387 (0) 33 752 100

Faks: ++387 (0)33 442 479

info.ba@osce.org

Mission to Bosnia and Herzegovina

www.oscebih.org